

Η Βαβέλ των εννοιών

Ο βρετανός συντηρητικός φιλόσοφος
Ρότζερ Σκράτον επιδίδεται
 σε σκληρή πολεμική κατά των
 στοχαστών της Νέας Αριστεράς

ΤΟΥ ΜΑΡΚΟΥ ΚΑΡΑΖΑΡΙΝΗ

Ο προκλητικός τίτλος «Τρελοί, τσαρλατάνοι, ταραχοποιοί», αν και κατά τι επιθετικότερος του πρωτότυπου αγγλικού («Fools, Frauds and Firebrands»), αποδίδει εν τούτοις με επιτυχία το περιεχόμενο του εν λόγω τόμου: πρόκειται για μια κατά μέτωπον επίθεση στις επιστημονικές πρακτικές και στο πολιτικό σκεπτικό μιας σειράς επιφανών αριστερών διανοούμενων. Δράστης, ο βρετανός φιλόσοφος σερ **Ρότζερ Σκράτον**, γνωστή και σημαντικά μορφή του παραδοσιοκρατικού συντηρητισμού, ο οποίος φιλοδοξεί να ανατρέψει το εννοιολογικό οικοδόμημα της Νέας Αριστεράς με αφετηρία τις μαρξιστικές καταβολές του.

Μαρξιστός και σύγχυση

Το έργο του Σκράτον ασκεί αμελική κριτική σε πολλούς: *Ερικ Χόμπουμπον*, *Ε. Π. Τόμπσον*, *Τζον Κένεθ Γκάλμπρεϊθ*, *Ρόναλντ Ντουόρκιν*, *Ζαν-Πολ Σαρτρ*, *Μισέλ Φουκό*, *Γκιόργκι Λούκατς*, *Μαξ Χόρκχαϊμερ*, *Τέοντορ Αντόρνο*, *Γιούργκεν Χάμπερμας*, *Λουί Αλτουσέρ*, *Ζακ Λακάν*, *Ζιλ Ντελέ*, *Αντόνιο Γκράμσι*, *Ρέιμοντ Γουίλιαμς*, *Πέρι Αντέρσον*, *Εντουαρντ Σάιντ*, *Αλέν Μπαντιό*, *Σλάβοι Ζίζεκ* δέχονται τα βέλη του. Αν εξαρέσσουμε τους Γκάλμπρεϊθ και Ντουόρκιν, οι οποίοι είναι ένοχοι περισσότερο προώθησης της liberal απέντας και «γρονθοκοπήματος της συντηρητικής συνείδησης» παρά μαρξιστικών παρεκκλισεών, οι υπόλοιποι εγκαλούνται για την επιστημολογική

τους ανεπάρκεια. Η ρητή ή υπόρρητη στράτευσή τους στη μαρξιστική ανάλυση των κοινωνικών, ιστορικών και φιλοσοφικών δεδομένων υπέταξε τον στοχασμό τους σε ένα πλαίσιο που δεν ανταποκρίνεται στα εμπειρικά δεδομένα και προϋπέθετε τη στρέβλωσή τους προκειμένου να προκύψουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Γράφοντας, για παράδειγμα, τη βρετανική ιστορία ως ιστορία της ταξικής πάλης του Ερικ Χόμπουμπον παραμέρις τον παράγοντα του έθνους και τις με επινοημένες παραδόσεις, όπως το κοινό δίκαιο (common law). Στον βωμό της «αντιαστικής ρητορικής» του, και παρά την εκπεφρασμένη αντίθεσή του στη σοβιετική εισβολή στην Ουγγαρία το 1956, ο Ζαν-Πολ Σαρτρ συνέχισε επι δεκαετίες να προτρέπει τους συμπατριώτες του «να κρίνουν τον κομμουνισμό από τις προθέσεις του και όχι από τις πράξεις του». Σε αναζήπνο των «μυστικών δομών της εξουσίας» και πειστικής απόδειξης ότι «όλοι οι παραδεγμένοι παραδοσιακοί τρόποι διαμόρφωσης της κοινωνίας ανάγονται σε τελευταία ανάλυση σε μορφές κυριαρχίας» ο πρώιμος Φουκό ενδιαφέροταν «περισσότερο για την ρητορική αντίτυπο παρά για την ιστορική ακρίβεια».

Εκείνο το στοιχείο ωστόσο που αναδικύνει και αποδομεί με ιδιαίτερη ευστοχία ο Σκράτον είναι η νεφελώδης θεωρητικολογία στην οποία επιδόθηκε μεγάλη μερίδια της νέας αριστερής διάνοσης. Πρόκειται για τη διαμόρφωση μιας οργανουλανής «Newspeak» («νέας ομιλίας» στο «1984»), ενός λόγου εγκαθίδρυμένου στη «λογική της μαγείας» που καλλιεργεί τη σύγχυση, αρνείται την πραγματικότητα και φιλοδοξεί «να ασκήσει εξουσία πάνω της». Διακρίνει δύο κύρια ρεύματα: τους κληρονόμους της γερμανικής φιλοσοφίας και κοινωνιολογίας στα πρόσωπα των Λούκατς, Χόρκχαϊμερ, Αντόρνο και Χάμπερμας, από τα μέρια πλευρά, τους οπαδούς της γαλλικής φιλοσοφικής και ψυχαναλυτικής παράδοσης Αλτουσέρ, Λακάν,

Ντελέζ, Μπαντιό και Ζίζεκ, από την άλλη. Οσον αφορά τους Γερμανούς, ο Σκράτον ισχυρίζεται ότι κοινό στοιχείο στη θεωρία της πραγμοποίησης, στην κριτική της μαρξικής κουλτούρας, στον επικοινωνιακό ορθολογισμό είναι η κενότητα του λόγου: στην κρυπτική γραφή του Χάμπερμας «οι ορισμοί καταπίνονται από ταυτολογίες, οι οποίες καταπίνονται από ορισμούς σε μια ακολουθία που μοιάζει ατελείωτη». Ο Αλτουσέρ παράγει μια μετα-θεωρία σε μια «νέα και θωρακισμένη γλώσσα στην οποία δεν μπορεί να τεθεί κανένα ερώτημα και δεν μπορεί να δοθεί καμία απάντηση», ο Λακάν μια «μηχανή ανοσιάσιων» βασισμένη σε ένα συνονθύλευμα αναμασώμενων μαθηματικών και σημειολογικών όρων, την οποία κληροδοτεί στους Ντελέζ και Μπαντιό. Οσο για τον Ζίζεκ, εκεί «το αποτέλεσμα είναι μια ασταμάτηπη ροή λέξεων, εικόνων, επιχειρημάτων και αναφορών που προχωρούν από ίστημα σε ίστημα, από θεωρία σε θεωρία, αποφεύγοντας όλα τα εμπόδια

που η απλή λογική μπορεί να θέσει στον δρόμο τους».

Αναγνώριση και πολεμική

Αν και σε καμία στιγμή δεν μετράζει τη δηλητηριώδη πρόσα του, ο Σκράτον αναγνώριζε, έστω και απρόθυμα, τη διανοητική ποιότητα επιλεγμένων αντιπάλων. «Παρά τη ηθικά του ελαττώματα, δεν μπορούμε να αρνηθούμε το αντίτυπα του Σαρτρ ως στοχαστή και συγγραφέα» σημειώνει. Επαινεί τον Ερικ Χόμπουμπον και τον Ε. Π. Τόμπσον για το «έξοχο ερευνητικό πνεύμα» τους, τον Μισέλ Φουκό για τον «τρόπο που κειριήσαν τη γαλλική γλώσσα, τη λατρεία του για τα αρχαία κείμενα και τους παράδρομους της ιστορίας, τη φλογερή φαντασία και το όμορφο στολ του», όπως εκφράστηκαν στους δύο τελευταίους τόμους της «Ιστορίας της σεξουαλικότητας», την πρόσφατη παραγωγή άρθρων του Πέρι Αντέρσον για το «London Review of Books» όπου «αναδείχθηκε σε ντηφάλιο, μελαγχολικό και διεισδυτικό κριτικό της εποχής μας».

Παρά όλα αυτά, εδώ δεν έχουμε να κάνουμε με ντηφάλια αποτίμηση, αλλά με κείμενο πολεμικής. Ο ίδιος ο συγγραφέας το χαρακτηρίζει στην εισαγωγή «μάλλον προβοτάρικο» και δεν θα μπορούσε να είναι κάτι διαφορετικό. Εν μέρει γιατί όντας ενταγμένος στη βρετανική παράδοση του εμπειρισμού (δεν διάκεπται τυχαία ευνοϊκότερα προς τον εμπειριστή ιστορικό Ε. Π. Τόμπσον) ο Σκράτον δυσπιστεί προς τις ευρωπαϊκές αναζητήσεις ενός θεωρητικού πλαισίου των κοινωνικών και ανθρωπιστικών επιστημών εν μέρει επίσης γιατί μια πρότερη διάμαχη με το ίδιο αντικείμενο υπήρξε π η αρχή του τέλους της πανεπιστημιακής του καριέρας στο κολέγιο Μπίρκιπεκ του Πανεπιστημίου του Λονδίνου. Εξ ου και συχνά απέχει από το να είναι αμερόλιπτος: κρίνει, για παράδειγμα, τον Εντουαρντ Σάιντ εξ αντανακλάσεως, ως επίγονο του Αντόνιο Γκράμσι, και στις τρεις σελίδες με τις οποίες τον κατακεραυνώνει («ο «Οριενταλισμός» δεν είναι παρά ένα σκάνδαλο φευδολογιούσινς») απουσιάζει οποιοδήποτε παράθεμα της σκέψης του.

Συνεπής συντηρητικός, ο Ρότζερ Σκράτον εντάσσεται, όπως παρατηρεί στον πρόλογο του βιβλίου ο καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης του ΑΠΘ Ανδρέας Πανταζόπουλος, στη χορεία των διανοούμενων εκείνων που επιχειρούν να ανανεώσουν τη δεξιά σκέψη επαναφέροντας έναν φιλελευθέρο πολιτικά συντηρητισμό, επανεπιβεβαιώνοντας τις καταβολές του στη νεωτερικότητα, ανακτώντας την πνημονία της κουλτούρας. Είναι χαρακτηριστικό ότι όταν αποπειράται να ορίσει «τι είναι Δεξιά», στο τελευταίο κεφάλαιο του βιβλίου, στέκεται σε τρεις έννοιες: κοινωνία των πολιτών, θεσμών και λογοδοσία προσώπων και θεσμών. Ευρυμάθης και διπλικός, αξίζει να διαβαστεί τόσο για τις αντιφάσεις που υπαρκεύουν στο έργο μειζονών αριστερών στοχαστών όσο και για την ει βάθρων ανατροπή του σκεπτικού σύγχρονων γκουρού της Νέας Αριστεράς όπως οι Μπαντιό και Ζίζεκ. Με την προσοχή, την επιφύλαξη και τον έλεγχο που πάντοτε απαιτεί η ανάγνωση ενός λόγου στα θεμέλια του οποίου συνυπάρχουν η στέρετη επιστημονική αμφισβήτηση των κρινομένων και η εμφανής πολιτική αντιπάθεια για τις απόψεις τους.

